

[Arne Bjerregaard]

(Beslutningsforslag nr. B 26).

Jeg henviser i øvrigt til beslutningsforslagets bemærkninger.

Dyremose (KF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved på det konservative folkepartis, venstres, centrum-demokraternes og kristeligt folkepartis vegne at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af erhvervslivets vilkår.

(Beslutningsforslag nr. B 27).

Jeg skal i øvrigt henviser til de bemærkninger, der ledsager beslutningsforslaget.

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse af 16. februar 1982 om en forsøgsordning med samfundstjeneste.

(Redegørelse nr. R 4).

Justitsministeren (Ole Espersen):

1. I forbindelse med en forespørgselsdebat den 6. november 1980 om fængselsstraf og resocialisering gav min forgænger som justitsminister folketinget en foreløbig orientering om justitsministeriets planer om at iværksætte en forsøgsordning med samfundstjeneste som strafferetlig sanktion. Spørgsmålet blev endvidere drøftet i folketingets retsudvalg i foråret 1981 på grundlag af et notat, som var udarbejdet i justitsministeriet.

Justitsministeriet har siden da arbejdet videre med spørgsmålet. Arbejdet med den praktiske tilrettelæggelse af en forsøgsordning er nu så fremskredent, at jeg har fundet det rigtigt nu at give folketinget en redegørelse om forsøgsordningen.

2. I de senere års kriminalpolitiske debat har spørgsmålet om en begrænsning i frihedsstraffens anvendelse indtaget en fremtrædende plads. I forbindelse hermed har samfundstjeneste som strafferetlig sanktion fået en stadig mere central placering i debatten om nye alternativer til frihedsstraf.

Samfundstjeneste kan kort karakteriseres som en strafferetlig sanktion, hvis hovedindhold består i, at den dømte – hvis den pågældende giver samtykke hertil – pålægges pligt til at udføre ulønnet samfundsnyttigt arbejde i sin fritid. Sanktionen kendes især i Eng-

land, hvor den efter en lokalt begrænset forsøgsordning blev indført i hele landet i 1975. Sanktionen har siden fundet vid anvendelse i England (ca. 18.000 domme til samfundstjeneste om året). Der er for nylig blevet iværksat en større forsøgsordning med samfundstjeneste i Holland. Også i de andre nordiske lande overvejes det at iværksætte forsøgsordninger. Der vil således i nær fremtid i Norge blive afgivet en betænkning med forslag om en forsøgsordning med samfundstjeneste.

Herhjemme blev det allerede i betænkning nr. 806/1977, »Alternativer til frihedsstraf – et debatoplæg«, anbefalet, at spørgsmålet om udformningen og gennemførelsen af samfundstjeneste blev tildelt en meget fremtrædende plads i de videre overvejelser vedrørende alternativer til frihedsstraf. I den forbindelse pegede arbejdsgruppen på muligheden for at gennemføre samfundstjeneste som en forsøgsordning i enkelte retskredse på samme måde som i sin tid i England.

Spørgsmålet om den fremtidige udformning af det strafferetlige sanktionssystem overvejes for tiden i straffelovrådet, som ved skrivelse af 15. oktober 1980 har anbefalet, at der som støtte for rådets videre overvejelser gennemføres en lokalt begrænset forsøgsordning med samfundstjeneste på grundlag af de gældende regler om betingede domme. Samtidig har straffelovrådet fremsendt en indstilling af 25. september 1980 fra en arbejdsgruppe under rådet om forsøgsordningens nærmere udformning. I arbejdsgruppen har bl. a. deltaget repræsentanter for domstolene, anklagemyndigheden, politiet, forsvarerne og kriminalforsorgen.

Arbejdsmarkedets parter er orienteret om den påtænkte forsøgsordning, og Landsorganisationen i Danmark har nu under forudsætning af, at de direkte berørte fagforbund bliver hørt i sagen, tiltrådt, at forsøgsordningen iværksættes.

Jeg er på denne baggrund indstillet på at iværksætte en forsøgsordning med samfundstjeneste ved Københavns byret og i Nordjyllands amt.

3. Det er straffelovrådets og justitsministeriets opfattelse, at straffelovens gældende regler om betingede domme indeholder tilstrækkelig hjemmel til at gennemføre forsøgsordningen. Opregningen af vilkår i straffelovens § 57 om betingede domme er ikke udtømmende, og det fremgår af forarbejder-

[Justitsministeren]

ne til bestemmelsens nuværende affattelse (ved lov nr. 163 af 31. maj 1961), at man der- ved ville sikre, at »domstolene har mulighed for på grundlag af erfaringer indvundet efter lovgivningens gennemførelse eller under hen- syn til en konkret sags særlige omstændighe- der at anvende vilkår, der ikke er forudset i lovens regler«.

Efter staffelovrådets opfattelse vil der hel- ler ikke ud fra mere almene synspunkter i en kortere periode være væsentlige betænkeli- gheder ved en lokal begrænsning i anvendel- sen af vilkår om samfundstjeneste. Jeg kan tiltræde denne vurdering. Det er ønskeligt, at der gennemføres forsøg, der vil kunne give grundlag for en vurdering af, om nye sankti- onsformer vil kunne tilpasses danske for- hold. Et sådant ønske om, at der iværksættes mere forsøgsprægede ordninger, er i øvrigt også kommet til udtryk i Nordisk Straffe- retskomité's delbetænkning (NU A 1980:13) om alternativer til frihedsstraf, side 35.

4. Anvendelsen af vilkår om samfundstje- neste forudsætter den dømtes samtykke. Den pågældende vil i forbindelse med kriminal- forsorgens personundersøgelse modtage en samlet vejledning om forsøgsordningen. Den dømtes samtykke skal afgives i retten.

5. En dom til samfundstjeneste vil indebæ- re, at den dømte i stedet for en frihedsstraf pålægges pligt til at udføre et bestemt antal timers ulønnet arbejde – normalt 40–200 tim- er – inden for en afviklingsperiode på højst ét år. Antallet af arbejdstimer og afviklings- periodens længde fastsættes i dommen.

I forhold til de nuværende ventetider for afsoning af frihedsstraf vil det være en bety- delig fordel, at fuldbyrdelse af samfundstje- neste vil skulle påbegyndes straks efter, at dommen er blevet endelig.

Der vil under forsøgsordningen blive an- lagt en fast og streng tilsyns- og sanktions- praksis, og der vil blive ført nøje kontrol med arbejdsforpligtelsens opfyldelse. Såfremt arbejdsforpligtelsen tilsidesættes, vil der blive reageret hurtigt og mærkbart.

Sager om mere grove tilsidesættelser af arbejdsforpligtelsen indbringes for domstole- ne til afgørelse efter reglerne i straffelovens § 60. Begår den dømte ny kriminalitet i prøve- tiden, vil spørgsmålet om virkningerne heraf skulle afgøres efter straffelovens § 61. Krimi- nalforsorgen er indstillet på, at ubetinget fri-

hedsstraf i sådanne tilfælde skal søges fuld- byrdet meget hurtigt efter rettens afgørelse.

6. Forsøgsordningen skal alene omfatte arbejdsopgaver, som ellers ikke ville blive udført. Jeg lægger stor vægt på, at ordningen således ikke vil lægge beslag på arbejdsplad- ser, som ellers ville stå til rådighed for det almindelige arbejdsmarked. Landsorganisa- tionen i Danmark har som nævnt ovenfor un- der pkt. 2 givet principtilslutning til forsøgs- ordningen.

For at sikre, at der ikke opstår problemer i forhold til det almindelige arbejdsmarked, har kriminalforsorgen været i kontakt med arbejdsmarkedsnævnet i København. Ar- bejdsmarkedsnævnet har erklæret sig villigt til at medvirke i forsøgsordningen, dels såle- des, at nævnet modtager orientering om på- tænkte aftaler med arbejdssteder og har muli- ghed for at udtale sig, inden mulige aftaler træffes, dels således, at tvivlsspørgsmål om, hvorvidt der i kraft af forsøgsordningen sker indtrængen på det ordinære arbejdsmarked, kan forelægges nævnet.

Kriminalforsorgen har været i forbindelse med en række myndigheder, organisationer, institutioner og foreninger i København med henblik på at tilvejebringe et tilstrækkeligt antal arbejdssteder. Man har især koncentre- ret sig om almennyttige foreninger, institutio- ner og centre for ældre og for handicappede, fritids- og ungdomsklubber, ungdomscentre, medborgerhuse, museer, biblioteker, miljø- området og kirkelige organisationer m.v. Perso- nalet på de berørte arbejdssteder har været inddraget i drøftelserne, enten gennem perso- nalemøder eller gennem repræsentanter for de faglige organisationer. Under forhandlin- gerne har der fra et væsentligt antal arbejds- steder været givet udtryk for en positiv for- håndsindstilling over for at deltage i forsøgs- ordningen. Der foregår stadig forhandlinger, men endelige tilsagn kan ikke tilvejebringes, før der er opnået klarhed om forsøgets iværksættelse. På grundlag af de foreløbige tilkendegivelser under de førte drøftelser er det imidlertid kriminalforsorgens opfattelse, at der vil være et tilstrækkeligt antal arbejds- steder til rådighed til, at forsøgsordningen kan iværksættes.

7. Den nærmere fastlæggelse af anvendel- sesområdet for samfundstjeneste vil henhøre under domstolene. Samfundstjeneste tænkes i overvejende grad anvendt over for berigel-

[Justitsministeren]

seskriminalitet, der efter nugældende praksis vil blive idømt kortere, ubetingede frihedsstraffe. Anvendelsen af samfundstjeneste må imidlertid bero på en konkret vurdering, der – ud over arten og grovheden af de foreliggende lovovertrædelser – også må omfatte den tiltaltes personlige forhold. I den forbindelse må der lægges vægt på den tiltaltes egenhed til at gennemføre forpligtelsen og på de muligheder for en pædagogisk påvirkning, som samfundstjeneste eventuelt kan indebære, navnlig over for yngre lovovertrædere. Til brug for rettens vurdering heraf udarbejder kriminalforsorgen en (supplerende) personundersøgelse, jfr. retsplejelovens § 808.

Samfundstjeneste vil ikke kunne komme på tale i sager, der angår så alvorlige lovovertrædelser, at den tiltalte efter gældende praksis vil blive idømt en længerevarende frihedsstraf. I overensstemmelse med indstillingen fra straffelovrådet må det forventes, at samfundstjeneste under forsøgsordningen hovedsagelig vil blive anvendt inden for det område, hvor der i dag anvendes ubetingede frihedsstraffe på højst 6–8 måneder, eventuelt højere, hvis der er tale om en fællesstraf også omfattende en tidligere betinget dom.

På baggrund af straffelovrådets indstilling må det forventes, at domstolene vil vise tilbageholdenhed over for at anvende samfundstjeneste i sager om vold eller hærværk. I sager om spirituskørsel er det – bortset fra ganske ekstraordinære tilfælde – ikke tanken at gøre brug af samfundstjeneste i forsøgsperioden.

Som tidligere anført vil det være domstolenes opgave at fastlægge det nærmere anvendelsesområde for vilkår om samfundstjeneste. Skulle der i konkrete sager opstå tvist om vilkårets anvendelse, vil byrettens afgørelse naturligvis kunne indbringes for landsretten, såvel af anklagemyndigheden som af den tiltalte.

8. Straffelovrådet har den 12. oktober 1981 afgivet en udtalelse om den forskningsmæssige opfølgning af forsøgsordningen. I overensstemmelse med denne indstilling vil kriminalforsorgen foretage en løbende beskrivelse af de dømte, arbejdsstederne, arbejdsforløbet, kontrolordningen m.v. Derudover vil der i overensstemmelse med straffelovrådets udtalelse blive nedsat en arbejdsgruppe – bestående af bl. a. en byretsdommer, en landsdommer, en anklager, en forsvarer og

eventuelt en forsker – som skal gennemgå de enkelte domme til samfundstjeneste med henblik på en vurdering af, om samfundstjeneste i praksis under forsøgsordningen er trådt i stedet for en ubetinget frihedsstraf. Straffelovrådet har derimod ikke fundet grundlag for at anbefale, at der gennemføres en undersøgelse af recidivet blandt personer, der idømmes samfundstjeneste under forsøgsordningen.

Resultaterne af den nævnte opfølgning vil til sin tid blive stillet til rådighed for straffelovrådet med henblik på rådets videre drøftelser af spørgsmålet om indførelse af samfundstjeneste som en fast del af sanktionssystemet.

Det er samtidig hensigten at bede den nævnte arbejdsgruppe om såvel mere generelt som i konkrete sager at rådgive kriminalforsorgen med hensyn til reaktionen over for tilsidesættelser af arbejdsforpligtelsen, herunder spørgsmålet om, hvornår vilkårsovertrædelser bør indbringes for retten med henblik på, at der træffes afgørelse efter straffelovens § 60.

Det overvejes endvidere, om der bør foresøges tilvejebragt mulighed for en videnskabelig undersøgelse, der kan belyse, hvordan personer, der idømmes samfundstjeneste, klarer sig siden hen i forhold til personer, der idømmes ubetingede straffe. Disse overvejelser er endnu ikke afsluttede, men vil blive fortsat i samarbejde med straffelovrådet.

9. Det er hensigten at iværksætte forsøgsordningen ved Københavns byret i løbet af foråret 1982. Antallet af domme til samfundstjeneste skønnes i løbet af en 1-årig periode ikke at ville overstige ca. 200 i København.

Blandt andet på grundlag af tilkendegivelser under forespørgselsdebatten den 6. november 1980 om fængselsstraf og resocialisering er jeg endvidere indstillet på – nogle måneder efter, at forsøget er sat i gang i København – at iværksætte en tilsvarende forsøgsordning i Nordjyllands amt. Muligheden for en forsøgsordning i dette område er drøftet med de lokale politimestre, statsadvokaten, dommerne og vestre landsrets præsident, som alle har erklæret sig indforståede med at deltage i en forsøgsordning. Antallet af domme til samfundstjeneste skønnes i løbet af en 1-årig forsøgsperiode ikke at ville overstige ca. 100 i Nordjyllands amt.

[Justitsministeren]

10. Udgifterne til forsøgsordningen vil blive afholdt inden for kriminalforsorgens budgetramme.

11. Jeg vil gerne afslutningsvis understrege, at det efter min opfattelse er vigtigt, at forsøgsordningen nu kommer i gang. Spørgsmålet om anvendelsen af nye alternativer til frihedsstraf har nu været drøftet i adskillige år. På baggrund af de udenlandske erfaringer må samfundstjeneste anses som en af de mest lovende muligheder. En forsøgsordning vil give grundlag for at vurdere, om de positive erfaringer med samfundstjeneste i andre lande også vil have gyldighed under danske forhold.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål om fremme af forespørgsel til undervisningsministeren:

Forespørgsel [om folkeskoleloven] af Mimi Stilling Jakobsen (CD) m.fl.

(Forespørgsel nr. F 8. Anmeldt 10/2 82).

Fjerde næstformand (Arentoft):

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om tilvirkning og forhandling af margarine m.m.

(Lovforslag nr. L 11. Fremsat 13/1 82. Første behandling 20/1 82. Betænkning 10/2 82).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslagets §§ 1 og 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Arentoft):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om regulering af fiskeriet.

(Lovforslag nr. L 6. Fremsat 13/1 82. Første behandling 21/1 82. Betænkning 10/2 82).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslagets tekst vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Arentoft):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om opfordring til at trække aktstykkerne nr. 105 og 106 vedrørende takstforhøjelser for DSB og Bornholmstrafikken tilbage fra finansudvalget.